

سجودش واجبست از بهر شکر دفع آفتها
که در عالم وجودش مایه امن و امان آمد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معرفی تصنیفات طبّی حکیم ابوعلی سینا
و نُسخ خطی آن

سخنران:

سرهنگ پزشک حمیدرضا اسماعیلی

(پزشک معتمد بیمارستان ۵۶۰ ارتش گرگان)
محقق و پژوهشگر نسخه های خطی پزشکی

کسانی که اقدام به فهرست نویسی آثار ابن سینا کرده اند

بروکلمن ۱۹۳۷، عثمان ارگین ۱۹۳۷، جورجس قنوتی ۱۹۵۰

فهرست نسخه های مصنفات ابن سینا، یحیی مهدوی تهران ۱۳۳۳

من مولفات ابن سینا الطبیہ، دکتر محمد زهیر البابا، سوریه ۱۹۸۴

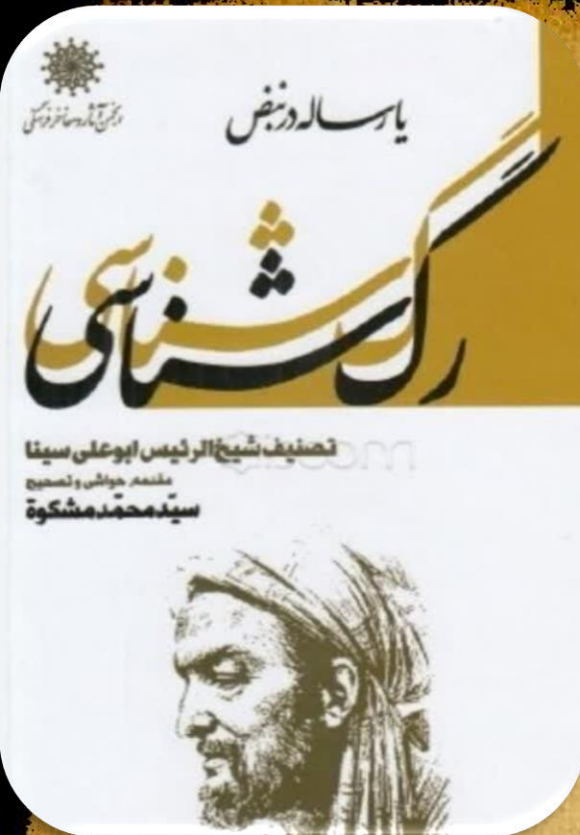
ابن سینا، محور آثار پزشکی جهان، محمدتقی سرمدی

سرگذشت ابن سینا، ابو عبید جوزجانی، سعید نفیسی

راه اصفهان ، سرگذشت ابن سینا، ژیلبر سینویه، عبدالرضا
هوشنگ مهدوی، تهران ۱۳۶۹

تنها اثر به زبان فارسی از ابن سینا در طب

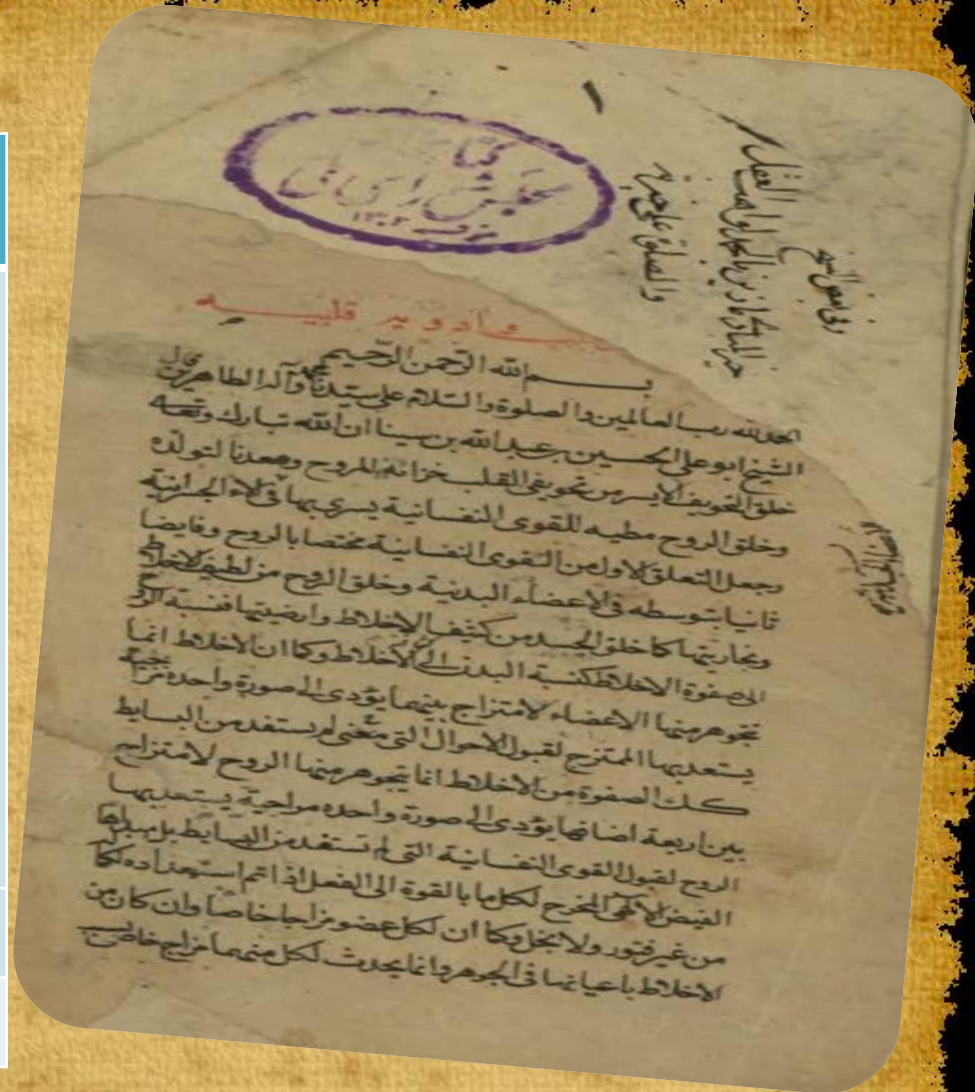
مشمول بر ۹ فصل
تقدیم به: عضدالدین
علاءالدوله کاکویه

نوع نسخه	مشخصات
نسخ خطی	آستان قدس رضوی، کتابخانه امام هادی مشهد، ملک؛ مجلس، اهدایی مشکاه به دانشگاه تهران، کتابخانه لغتنامه دهخدا، دانشکده ادبیات تهران، دانشگاه تهران، کتابخانه گلیپایگانی، مرعشی
	آصفیه هند، رامپور هند کتابخانه جامعه همدرد هند
	گنج بخش پاکستان، (کتابت ۸۴۸ق)
نسخ چاپی	تصحیح سید محمد مشکات، انتشارات انجمن آثار ملی ۱۳۱۷-۱۳۳۰
نسخه خطی عربی	تقسیمات نبضیه از ابن سینا به شماره ۴۴۵۲/۱۱ موجود در کتابخانه ملک، تاریخ کتابت: ۱۰۴۳ ق

رساله فی الادویه القلبیه

نوع نسخه	محل نگهداری
نسخه خطی	آلمان: برلین، گوتا
	ترکیه: احمد ثالث، ایاصوفیا، اسعد افندی، حمیدیه، کوپرولو، لاله لی، نور عثمانیه، شهید علی پاشا، دانشگاه استانبول، وهبی افندی
	هلند: لیدن
چاپی	ایران: آستان قدس رضوی، ملک، دانشگاه تهران، کتابخانه ملی، مجلس، سپهسالار، جامع کبیر یزد، وزیری یزد، مسجد اعظم قم، گلپایگانی
	استانبول ۱۹۳۷، چاپ سنگی ۱۸۹۰
ترجمه	به زبان ترکی ۱۹۳۷ و لاتین ۱۴۸۲م و فارسی

اُرجوزه های طبی ابن سینا

نوع نسخه	
خطی	برلین، سن ژوزف بیروت، بودلیان بریتانیا، قاهره الازهر، کمبریج، اسکوریال، گوتا، بانکی پور، رامپور، ایاصوفیا، فاتح، نورعثمانیه، لیدن، موصل، پاریس، کاشف الغطاء در عراق، آیت الله حکیم در نجف اشرف
	ملک، مجلس، دکتر اصغر مهدوی، دانشگاه تهران، آستان قدس، گوهرشاد، مرعشی قم
نسخه چاپی	لکهنو ۱۲۶۱ق کلکته ۱۸۲۹م پاریس ۱۹۵۶م ایران: ترجمه به شعر مجید نیمروزی ۱۳۹۰
ترجمه	لاتین، فرانسوی، انگلیسی، آلمانی، فارسی

أرجوزه های طبی ابن سینا

ردیف	نام	محل نگهداری نسخه های خطی
۱	ارجوزه فی الطب (فی حفظ الصحه)	برلین، اسکوریال، ایاصوفیا، لیدن، مرعشی قم
۲	ارجوزه فی الطب (فی الفصول الاربعه)	مرعشی قم، برلین، عاطف افندی، داماد ابراهیم پاشا، اسعد افندی، لاله لی، وهبی افندی، پاریس، آلوسیة عراق، مکتبه المتحف العراقي، کتابخانه ملی پزشکی آمریکا
۳	ارجوزه فی التشريح	واتیکان (مجموعه برژیا)، چستربیتی ایرلند
۴	ارجوزه فی وصایا ابقرط	برلین، بریتانیا
۵	ارجوزه فی المجربات	بریتانیا، پاریس، ایاصوفیا، نورعثمانیه، راغب پاشا، کتابخانه ملی، مکتبه الدراسات العليا جامعه بغداد
۶	ارجوزه فی الوصایا (نصایح طبیه منظومه)	برلین، گوتا، احمد ثالث، نورعثمانیه، آستان قدس، دانشگاه تهران
۷	ارجوزه فی اسباب الحمیات ابن سینا	مکتبه الاوقاف بالموصل، مجموعه مخطوطات داود الچلیپی، مکتبه ویلکم لندن، مکتبه الدراسات العليا جامعه بغداد
۸	ارجوزه القضایا الخمسه و العشرین لابقرط علی دلاله الموت	کتابخانه المکتبه المركزيه موصل، المدرسه الاحمدیه موصل، مکتبه الدراسات العليا جامعه بغداد
۹	ارجوزه فی امراض جفن العين	کتابخانه پزشکی آمریکا
۱۰	ارجوزه فی النبض	کتابخانه پزشکی آمریکا

نام اثر	محل نگهداری نسخه های خطی
دفع المضار الكلّيه عن الابدان الانسانيه (تدارك الخطأ)	مجلس، پاریس، بریتانیا، مرعشی، کتابخانه وزیری یزد، کتابخانه دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه تهران، کوپرولوی ترکیه، فاتح، نور عثمانیه، ملک،
الاغذیه و الادویه	ایاصوفیا، کتابخانه مجمع علمی العراقي بغداد
رساله فی الباه	بریتانیا، احمد ثالث، ایاصوفیا، نورعثمانیه، مجلس، آستان قدس، دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات تهران، سپهسالار، حمیدیه
رساله جودیه (محمودیه)	کتابخانه سید محمد مشکات تصحیح دکتر محمود نجم آبادی
رساله فی العشق	مجلس، بریتانیا، آستان قدس، سن پترزبورگ، یونیورسیتته ترکیه، لیدن
رساله حفظ الصحه	مجلس، ملک، ایاصوفیا، نورعثمانیه، روان کوشکو، شهید علی پاشا، آصفیه هند، بانکی پور، رامپور، دارالکتب مصریه (تیموریه) ، بریتانیا

نام اثر	محل نگهداری نسخه خطی
رساله فی القولنج	آصفیه، رامپور، وهبی افندی، آستان قدس، خانقاه احمدیه شیراز، دانشگاه ادبیات تهران
رساله فی الفصد	احمد ثالث، ایاصوفیه، نورعثمانیه،
رساله فی السکنجبین	دارالکتب القاهره، احمد ثالث، لاله لی، نورعثمانیه، وهبی، کتابخانه عمومی بایزید ترکیه، ملک، مجلس، مشکاه، طباطبایی، دانشگاه تهران
رساله فی الهندیا	گوتا، احمد ثالث، ایاصوفیه، حمیدیه، کاپیتان پاشا، شهید علی پاشا، روان کوشکو، نورعثمانیه، کوپرولو، لاله لی، دانشگاه استانبول، وهبی افندی، آستان قدس، ملک، مشکاه، ملی، سپهسالار، طباطبایی، مجلس، وزیر یزد، دانشکده الهیات فردوسی مشهد،
دستور طبی	مجلس، آصفیه، بنکی پور، رامپور،
سیاسه البدن و فضایل الشراب و منافع و مضاره	ایاصوفیه، نورعثمانیه، شهید علی پاشا، ملک، دانشگاه تهران، آستان قدس، مرعشی قم، مجلس، المجمع العلمی العراقی، کتابخانه ملی، مجلس مشکاه
الرد علی مقاله الشیخ ابی الفرج بن ابی سعید الیمامی فی مساله طبیه دارت بینها	گوتا، خزینه، نورعثمانیه، شهید علی پاشا، ملک، ملی، دانشکده الهیات فردوسی مشهد، وهبی افندی، دانشگاه استانبول، آستان قدس، مجلس، ملی
تدبیر سیلان المنی	دانشگاه استانبول

نام اثر	محل نگهداری نسخه خطی
رساله الرد على الرسالة المتقدمة	احمد ثالث، ايا صوفيا، خزينه، نور عثمانيه، پرتو پاشا، شهيد على پاشا، دانشگاه استانبول، وهبي افندی، ملک، مجلس، آستان قدس، دانشگاه تهران، مجلس، چاپی: مجموعه رسائل ابن سینا، آنکارا، ۱۹۵۳م تصحيح حلمی ضياء اولکن
رساله في تدبير المسافرين	بریتانیا، احمد ثالث، ايا صوفيا، نورعثمانيه، مجلس، تنکابنی، دانشگاه تهران، ملک، مجلس، خاکپور تهران، مرعشی، ملی، کتابخانه المجمع العلمي العراقي
رساله تدبير منزل العسكر	ایاصوفیا، نور عثمانیه، کتابخانه جلاله، اصغر مهدوی، دانشکده ادبیات تهران، المجمع العلمي العراقي، ملک
رساله خُصَب البدن	ایاصوفیا
خطبه في الخمر	گوتا، اسعد افندی، حمیدیه، مجلس مشکاه، سپهسالار
رساله في الفرق بين الحراره الغريزيه و الغريبه	بریتانیا، اصفیه هند، بانکی پور، رامپور، ملک، دانشگاه تهران، دانشگاه الهیات فردوسی مشهد
فصول طبيه مستفاده من مجلس النظر للشيخ ابي على سينا	بریتانیا، بانکی پور، رامپور، احمد ثالث، ایاصوفیه، حمیدیه، کوپرولو، نورعثمانیه، دانشگاه استانبول، ملک، گلپایگانی، مجلس، دانشگاه تهران، ملی
تعاليق مسائل حنين بن اسحاق	احمد ثالث، حمیدیه، کوپرولو، نورعثمانیه، مجلس،
مقادير الشربات من الادويه المفردة و مضارها	برلین

رساله های دیگر منسوب به شیخ

ردیف	عنوان رساله
۱	المعرفه التنفّس و النبض (رساله فی النّفّس)
۲	رساله فی البول (نسخه گلاسکو 121/1)
۳	رساله فی ذکر عدد الامعاء
۴	المسائل المعوده فی الطب (آصفیه 736/2 ؛ رامپور 481/1)
۵	السّموم و الاقربادین
۶	الاقربادین (از کتاب سوم قانون): کتابخانه خزینه (توپقاپوسرای)
۷	رساله فی تخلیط الاغذیه: (رامپور)
۸	قوانین و معالجات طبیه
۹	شفاء الاسقام
۱۰	منافع الاعضاء (از جالینوس است) ایاصوفیه 4851 ؛ حمیدیه 1452؛ نور عثمانیه 4894
۱۱	فوائد الزنجبیل (به شعر که از شیخ نیست؛ لاله لی 1643)
۱۲	الموت و الحیات (اسعد افندی 3688)
۱۳	دفع الغم و الهَمّ (اسعد افندی 3688)
۱۴	رساله فی الحُزن و اسبابه (کلام له فی تبیین ماهیه الحزن)

حرم آنکس که دین دقتر پاک از همه عیب

رقم خیر کشید و اثر خیر گذاشت